

Gribam dzīvot savā zemē

Andris Jaunsleinis

Nozīmīgas jubilejas

- 1985.gada 15.oktobrī Strasbūrā tiek pieņemta Eiropas vietējo pašvaldību harta
- 1990.gada 21.aprīlī Latvijas pašvaldību deputātu sapulce Daugavas stadionā savu vēlētāju vārdā aicina Augstāko Padomi atjaunot Latvijas valstisko neatkarību

Kā vērtēt pašvaldību attīstību?(1)

- Salīdzinot šodienas aktualitātes ar tām, kuras mums bija svarīgas pirms četriem vai astoņiem gadiem atrodam daudz kopīga
- Cēloņi:
  - **Cilvēku uzskati strauji nemainās, pieradums pakļauties kungiem, lai pašiem nevajadzētu domāt un atbildēt par savu rīcību ir vēsturiski iesakņojies**
  - **Aicinājumi vienādot kārtību un visu taisnīgi sadalīt gūst atsaucību, tāpēc arī centralizācijas tendences saņem atbalstu**
  - **Kopš deviņdesmito gadu sākuma pašvaldības Latvijā sāka piemērot pašus augstākos demokrātijas standartus, kuri dažādām interešu grupām šķiet neērti**

Kā vērtēt pašvaldību attīstību?(2)

- Sekas:
  - Ir periodi, kuros iepriekš sasniegto augsto standartu aizstāvēšana, pat nesasniedzot uzlabojumus arī uzskatāma par veiksmi
  - Virzība uz priekšu nereti sastop lielu pretestību, pat nelieli panākumi sasniedzami tikai ilgākā laika posmā
- Augsta pašvaldību demokrātijas standarta noturēšana nevar kļūt par pašmērķi, periodiski mums kongresos jāuzdod sev jautājumi:
  - Vai kādu šķietami pareizu pozīciju nav pienācis laiks mainīt?
  - Kas jāmaina mūsu darbībā, lai augstos standartus tomēr sasniegtu?

Negatīvie procesi četrus gadus laikā (1)

- Valsts pārvaldes iekārtas likuma pieņemšana
  - Sadarbības izslēgšana no Publisko aģentūru likuma
  - Centieni samazināt pašvaldību patstāvību likumā “Par pašvaldībām”
  - Noteikumu pieņemšanas tiesību pārceļšana no ministrijām uz MK
- Ceļu fonda likvidācija
- Samazinājums pašvaldību ielu un ceļu finansējumā, salīdzinot ar valsts un ES kopējo finansējumu ceļu nozarei

Negatīvie procesi četrus gadus laikā (2)

- Valsts pārmērīga reglamentācija par pašvaldības naudu sniedzamajai sociālajai palīdzībai
- Saeimā netika iesniegts apriņķu izveidošanas likumprojekts
- Mazo slimnīcu piespiedu reorganizācija par sociālajām iestādēm bez pietiekama finansu atbalsta
- Pašvaldību pārraudzības tālāka birokratizācija:
  - Iepirkuma procedūras,
  - Interesu konflikti,
  - Koncesijas

Ar grūtībām saglabātais četrus gadu laikā

- Eiropas vietējo pašvaldību hartas principu saglabāšana likumā “Par pašvaldībām”
- Daudzveidīgas sociālās palīdzības sistēmas saglabāšana, neskatoties uz GMI ieviešanu
- Valsts dotācijas apjoms Pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondā

legūtais četrus gadu laikā (1)

- Eiropas Savienība
- NATO
- Stabila sarunu sistēma ar valdību
- Tiesības pieņemt saistošos noteikumus visā pašvaldību autonomās kompetences jomā
- Samazināts likumu un MK noteikumu skaits, kuros bez finansējuma pašvaldībām uzliek jaunas funkcijas

legūtais četru gadu laikā (2)

- Pašvaldību daļas valsts kopbudžetā pieaugums (iepriekš – šī daļa sistemātiski samazinājās)
- Iedzīvotāju ienākuma nodokļa izpildes garantijas
- Iedzīvotāju ienākuma nodokļa proporcijas izmaiņa par labu pašvaldībām (no 71,6% uz 73%)
- Valsts finansējums 5-6 gadīgo bērnu apmācībai

Nepaveiktais: pašvaldības garantijas Satversmē

- Satversme negarantē, ka valdība 81.panta kārtībā nepārtrauc pašvaldību darbību
- Pēdējo pašvaldību vēlēšanu pieredze apstiprināja, ka šādi pasākumi var kļūt reāli
- Eiropas harta paredz, ka zemēs, kurās pastāv rakstīta konstitūcija, ir jāparedz pašvaldību konstitucionālās garantijas

Nepaveiktais: pašvaldības vēlēto amatpersonu sociālās garantijas

Likumā par pašvaldības deputāta statusu noteikt piemaksu pie pensijas 2 minimālo mēnešalgu apmērā:

- Pensijas vecumu sasniegušajiem
- Ja tiek noteikta invaliditāte

Administratīvi teritoriālā reforma(1)

- Pozitīvais – pieaug izpratne par sekmīgas reformas nosacījumiem:
  - Brīvprātīga reforma, kas balstās uz vietējo īpatnību un attīstības plānu ievērošanu
  - Nepieciešamība kompensēt nenovēršamo nomales efektu tajās teritorijās, kuras zaudēs administratīvā centra statusu
  - Nepieciešamība konsultēties ar iedzīvotājiem, kas nostiprināta likumā “Par pašvaldībām”

Administratīvi teritoriālā reforma(2)

- Negatīvais
  - Priekšlikumi atteikties no attīstīties spējīgiem reģioniem
  - Priekšlikumi saglabāt administratīvās piespiešanas metodes pat tad, ja tiek radīti efektīvi ekonomiskās stimulēšanas mehānismi
- Pašvaldību apvienošanas finansiālais nosacījums:
5 GADUS PĒC APVIENOŠANAS NODROŠINĀT VISĀ TERITORIJĀ BAGĀTĀKĀS PAŠVALDĪBAS IENĀKUMUS UZ VIENU IEDZĪVOTĀJU, INDEKSĒJOT ŠOS IENĀKUMUS PROPORCIONĀLI KOPĒJAM NODOKĻU IENĒMUMU PIEAUGUMAM VALSTĪ

Kas kavē reformu?

- LPS gāja uz kompromisiem 2004.gada jūnijā, atbalstot likumprojekta “Grozījumi ATR likumā” pieņemšanu galīgajā lasījumā
- LPS rakstīja visām frakcijām lūgumu iekļaut grozījumus ATR likumā valsts budžeta paketē
- Pastāv bažas, ka ar nolūku bremzēt likuma pieņemšanu tiek iesniegti daudzi konceptuāli priekšlikumi, līdzīgi kā likumprojektā “Grozījumi likumā “Par pašvaldībām””, kuru izdevās aizvērt pateicoties LPS iniciatīvai

Reģionu attīstība

- Atšķirības starp Latvijas reģioniem joprojām palielinās
- Nozaru princips attīstības plānošanā un vadībā nesamazina šīs atšķirības
- Bez tieši vēlētu apriņķa pašvaldību izveidošanas reģionu iedzīvotāju un uzņēmēju interešu pārstāvniecība nav nodrošināma
- Nekādi gubernatori un nekādas koordinācijas padomes nevar aizstāt tieši vēlētas pašvaldības
- LPS 14.kongresa rezolūcija par reģioniem pilnā mērā saglabā aktualitāti

Eiropas Savienība

- Reģionu komiteja
- Pārstāvniecība Briselē
- Darbība CEMR un sadarbība ar citu valstu asociācijām
- Darbība Eiropas Padomē

Pašvaldību savienības attīstība (politiku un politisko partiju lomas pieaugums)

- Pašvaldības deputātu noteicošās lomas saglabāšana
- Tendences palielināt partiju ietekmi pašvaldību vēlēšanās
- Politisko partiju interešu pārstāvniecība LPS institūcijās un deleģējot pārstāvjus CLRAE un Reģionu komitejai
- Nepieciešamība Eiropā darboties politisko partiju grupu ietvaros
- Partijām pašām jācīnās par iedzīvotāju uzticību reģionos un vietējās pašvaldībās

Normatīvisms kā kavēklis valsts un pašvaldību attīstībā

- Arvien pieaugošais normatīvo aktu skaits nokauj iniciatīvu un sadārdzina preču un pakalpojumu cenas
- Pārmērīga regulācija vairo birokrātiju
- Pārmērīga kontrole un mākslīga pienākumu nodalīšana nevis samazina, bet paaugstina korupcijas draudus
- Ar korupciju jācīnās pavisam citiem līdzekļiem – palielinot atklātību un katra darbinieka atbildību

Normatīvisma pārvarēšanas uzdevums

- Samazināt likumu un Ministru kabineta noteikumu skaitu, arī tajos regulējamo jautājumu loku
- Vienkāršot likumu piemērošanas procedūras, īpaši attiecībā uz ES fondu pieejamību pašvaldībām
- Vienkāršot publisko pārvaldi, neieviešot uz vienu darītāju desmit kontrolētājus
- Saprātīgi minimizēt pašvaldības saistošo noteikumu skaitu, izmantojot pēc iespējas vispārīgākus formulējumus un palielinot amatpersonu un koleģiālo lēmēju pilnvaras

Ierobežojumi aizņemties kā kavēklis pašvaldību attīstībā

- Latvijā ir vieni no visstingrākajiem pašvaldību aizņemšanās ierobežojumiem Eiropā
- Šie ierobežojumi kavē attīstību
- Tiek pārrunāts daļējs risinājums – nodrošināt līdzfinansējumu un priekšfinansējumu no valsts budžeta līdzekļiem
- Lai paātrinātu attīstību jāatceļ aizņēmuma limiti un jāļauj brīvi aizņemties komercbankās

Nepieciešamība palielināt patstāvīgi attīstībā ieguldāmos līdzekļus

- Attīstības daļas trūkums pašvaldību budžetos līdzekļu trūkuma dēļ
- Neskaidrās līdzfinansējuma iespējas kavē gan Valsts investīciju programmas, gan ES strukturālo fondu izlietojuma efektivitāti
- Jāpārliedzina politiskās partijas par proporcijas maiņu publiskā kopbudžeta sadalījumā par labu pašvaldībām

Tiesības pašvaldību deputātiem kandidēt Saeimas vēlēšanās

- Saeimā nav pārstāvēti reģioni
- Pieredze, ko iegūst vadot pašvaldību, māca sabalansēt nozaru un teritoriju intereses
- Pieredze, ko iegūst vadot pašvaldību, māca diendienā uzturēt dialogu ar iedzīvotājiem un līdzsvarot iedzīvotāju grupu intereses
- Šādas prasmes veicinātu Saeimas darba pilnveidošanu

Paldies pašvaldībām, kas Latvijas pašvaldību kopējās interesēs ir gatavas meklēt savstarpējos kompromisus, lai sasniegtu kopējās lielās lietas!

Gribam dzīvot savā zemē!